

SECTION 2. THEORY AND HISTORY OF POLITICSDOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-079-7-8>**ЄВРОПЕЇЗАЦІЯ ТА НЕОІНСТИТУЦІОНАЛІЗМ
ЯК ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ РЕСПУБЛІКИ БОЛГАРІЯ****Клим Р. Д.***аспірантка кафедри політології та державного управління
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

Розуміння сутності процесів, що відбуваються в сучасній Болгарії, неможливе без розгляду теорій європеїзації та неоінституціоналізму, наукове обґрунтування яких є однією із важливих передумов впровадження ефективної політики європейської інтеграції. Зауважимо, що болгарський шлях до ЄС був досить різноплановим в історичному та політичному контексті. Підготовка до членства стимулювала і фінансово забезпечувала проведення економічних реформ в країні. Були створені нові політико-управлінські інститути та прийняті правові норми, які сприяли розвитку бізнесу і конкурентного середовища.

Так, мабуть найперше визначення поняття «європеїзація» запропонував Р. Ладрех «поступовий процес, який переорієнтовує напрям та форми (внутрішніх) політик, до того рівня, коли європейська політична та економічна динаміка стає частиною організаційної (конструктивної) логіки національної політики та її утворення» [7, с. 2].

Б. Кохлер-Кох розглядає європеїзацію як поширення європейського політичного простору, ідей, цінностей і традицій поза межами країн-членів ЄС, вказуючи на поширення цієї концепції на держави, які не є членами ЄС [6, с. 15].

М. Лендбел характеризує європеїзацію як процес становлення наднаціональних інститутів, формування практики європейського багаторівневого врядування та національних інституційних конфігурацій під впливом і тиском ЄС [2, с. 37–38].

К. Фізерстоун та Г. Казаміас, пропонують розглядати європеїзацію на трьох рівнях, зокрема перший – ЄС, який має на увазі розширення владної компетенції об'єднання, координацію зовнішньої політики та заходів із забезпечення безпеки континенту. Другий – інституційний, який діє на рівні національних держав-суб'єктів Європейського Союзу і має інкорпорувати закони, урядові постанови, етнічні та культурні

особливості, а також інтереси країн. Третій рівень виходить за межі ЄС і поширюється на ті держави, які не є членами спільноти, але тісно пов'язані з нею. На їхню думку, аналіз феномену європеїзації має зосередити увагу на наступному: інституційна адаптація органів управління до політики та стратегії ЄС; розширення прав та повноважень суб'єктів політичного процесу на рівні окремих держав, зокрема, громадянського суспільства і технократичних еліт; регулювання макроекономічних процесів; зміни в політичній системі; вплив, що здійснюється на національну ідентичність жителів Європейського Союзу; стратегічні ресурси реалізації зовнішньополітичних інтересів [4, с. 15-16].

Варто наголосити, що у науковій практиці поняття «європеїзації» вживається для означення сфери досліджень європейської проблематики, а саме для окреслення впливу ЄС, який виявляє себе у формі соціально-економічних, суспільно-політичних, правових, світоглядно-ідеологічних та культурних трансформацій.

Також зазначимо, що процес європеїзації відбувається за участі європейських інститутів і національних урядів, тому його можна проаналізувати з позицій неоінституціоналізму, виникнення якого датується 80-ми роками ХХ століття та пов'язано з публікацією статті Дж. Марча та Й. Олсена «Новий інституціоналізм: організаційні фактори у політичному житті» [8, с. 734–749]. Аргументуючи доцільність методологічного оновлення політичної науки, дослідники наголошували, що період «забуття інститутів» сприяв тому, що теоретико-методологічні позиції науки про політику набули обмеженого характеру та доводили необхідність подолання тих ознак політичної науки, які провокувалися та підживлювалися використанням біхевіоралізму та структурного функціоналізму, зокрема контекстуалізму, редукціонізму, утилітаризму, функціоналізму, інструменталізму. Проте, новий інституціоналізм пропонували оцінювати не як принципово нову методологію, а як «пошук альтернативних ідей, які спрощують тонкощі практичного здорового глузду теоретично придатним способом» [8, с. 748], «узагальнений підхід до вивчення політичних інститутів, набір теоретичних ідей та гіпотез, що стосуються відносин між інституціональними характеристиками агентів політики, їх (інституціональними) діями та змінами» [9].

Наводячи класифікацію неоінституціоналізму, Г. Пітерс визначив п'ять основних напрямів: 1) економічний (нормативний) інституціоналізм, в центрі уваги якого є набір цінностей, що визначає поведінку членів організації; 2) інституціоналізм з точки зору теорії раціонального вибору, який трактує інститути як правила, які, накладаючи обмеження на поведінку індивідів, дають змогу акумулювати і реалізувати їх інтереси; 3) історичний інституціоналізм, для якого перший

інституційний вибір, зроблений багато років тому, має визначальний вплив на сучасний політичний процес; 4) соціальний інституціоналізм, який досліджує характер взаємодії між різними соціальними групами, між державою та суспільством; 5) структурний функціоналізм, що має за мету порівняння президентських і парламентських режимів, федерацій та унітарних держав [3, с. 218].

П. Ді Маджіо виділяє три «нових інституціоналізми»: раціональної дії, соціального конструювання та опосередкованого конфлікту [1, с. 19].

П. Хелл і Р. Тейлор виділили три основних підходи до інституційного аналізу, а саме: соціологічний інституціоналізм, інституціоналізм раціонального вибору, та історичний інституціоналізм [6 с. 936–957].

Зауважимо, що така різноманітність та багатогранність неінституціоналізму пояснюється особливостями його походження та використання в політичних, економічних, соціологічних науках, а також відмінностями у концептуалізації інституційного контексту.

Отже, ми можемо зробити висновки, що європеїзація – це зміни, трансформації, реформи, що відбуваються у всіх сферах життя під впливом процесів європейської інтеграції, які можна проаналізувати з позицій неінституціоналізму. Ключове положення нового інституціоналізму визначається загальноновживаним виразом – «інституції мають значення» та аналітичні пріоритети якого полягають у використанні широкого комплексу міждисциплінарних підходів до аналізу норм, інститутів та процесів.

Література:

1. Андрусів В. В. Інституційний інтерес: виникнення та стратегічне значення. *Стратегічні пріоритети*. 2006. № 1. С. 18–26.
2. Лендъел М. О. Вплив процесів європеїзації на вдосконалення стандартів і практики управління у регіоні Центральної Європи. *Стратегічні пріоритети*. 2012. № 1. С. 37–42.
3. Питерс Г. Политические институты: вчера и сегодня / Гудин Р., Клингеманн Х.-Д. Политическая наука. Новые направления. Москва : Вече, 1999. С. 218–231.
4. Featherstone K., Kazamias G. Introduction: Southern Europe and the Process of «Europeanization». *Europeanization and the southern periphery*. London : FRANK CASS PUBLISHERS, 2001. 25 p.
5. Hall P. A., Taylor R. C. R. Political science and the three new institutionalisms. *Political Studies*. 1996. Vol. 44. № 12. P. 936–957
6. Kohler-Koch V. The evolution and transformation of European governance. *The Transformation of Governance in the European Union*. London : Routledge, 1999. – P. 14–36.

7. Ladrech R. Europeanization and Political Parties: towards a Framework for Analysis. Keele European Parties Research Unit (SPRU). – Working Paper 7. – 16 p.

8. March J. G., Olsen J. P. The New Institutionalism: Organizational Factors in Political Life. *American Political Science Review*. 1984. Vol. 78, № 37. P. 734–749.

9. March J. G., Olsen J. P. Elaborating the «new institutionalism», Working Paper. Centre for European Studies University of Oslo, March, 2005, № 11 URL: <http://www.unesco.amu.edu.pl/pdf/olsen2.pdf> (дата звернення 06.04.2021).